IN het akkoord, VOOR de toekomst
Circulair bouwen als gemeentelijk speerpunt

Gemeenten staan voor een grote opgave: het realiseren van voldoende, betaalbare en gezonde woningen en infrastructuur, zonder de grenzen van onze planeet te overschrijden. Deze uitdaging vraagt om een fundamentele verandering in de manier waarop we bouwen en verbouwen. Circulair bouwen is daarom niet langer een optie, maar een noodzaak. Het is de sleutel tot minder verspilling, meer hergebruik en gebouwen en infrastructuur die langer meegaan. Zo houden we bouwen betaalbaar en creëren we tegelijkertijd maatschappelijke waarde zoals CO_2-reductie, meer biodiversiteit, een gezonde leefomgeving, grotere leveringszekerheid, minder afhankelijkheid van schaarse grondstoffen en een weerbare samenleving.

Dit document is bedoeld als een praktische en inspirerende handreiking voor gemeenten die werken aan een nieuw coalitieakkoord. Het Transitieteam Circulaire Bouweconomie biedt hiervoor vijf concrete speerpunten die één-op-één kunnen worden overgenomen in het coalitieakkoord. Deze speerpunten zijn geschreven vanuit het perspectief van de gemeente, vanuit de overtuiging dat gemeenten als opdrachtgever, gebiedsontwikkelaar en regisseur een cruciale rol spelen in de transitie naar een circulaire bouweconomie.

Het Transitieteam Circulaire Bouweconomie wil gemeenten stimuleren om met circulair bouwen aan de slag te gaan. Met deze speerpunten kunnen concrete stappen worden gezet en kan direct zichtbare impact worden gemaakt. Laten we samen bouwen aan een toekomstbestendige leefomgeving, waarin slim en efficiënt wordt omgegaan met materialen en ruimte.

Waar in dit document wordt gesproken over ‘de bouw’, bedoelen we zowel de Burgerlijke woning- en Utiliteitsbouw (B&U) als de infra (grond-, weg- en waterbouw: GWW).

Deze publicatie is samengesteld door:
Het Transitieteam
Circulaire Bouweconomie

5 speerpunten voor circulair bouwen in het akkoord

1. Circulair bouwen als standaard

Circulair bouwen is ons uitgangspunt bij nieuwbouw, renovatie en beheer, sloop, binnen de bouw en gebiedsontwikkeling. We leggen dit vast in beleid en vertalen het naar heldere, toetsbare prestatie-eisen.

We sturen op meetbare resultaten, zoals materiaalgebruik, CO_2-reductie en hergebruik, en rapporteren periodiek aan de gemeenteraad en inwoners. Wat werkt schalen we op; wat beter kan scherpen we aan. Zo borgen we circulair (ver)bouwen in ons opdrachtgeverschap en onze besluitvorming.

2. Gemeente geeft het goede voorbeeld

We maken circulair bouwen concreet in ons eigen handelen binnen de bouw: in het beheer en de bouw van gemeentelijk vastgoed, in gebiedsontwikkeling en in onze infrastructuurprojecten. Daarmee laten we zien wat we van de markt vragen en creëren we schaal, zekerheid en leereffecten.

2.1 Circulaire inkoop- en aanbestedingen

Wij maken circulair inkopen de standaard. Binnen de bouw doen we dat voor gemeentelijk vastgoed, gebiedsontwikkeling en infrastructuur. In aanbestedingen formuleren we toetsbare circulaire eisen en sturen we expliciet op (1) hoogwaardig hergebruik van gebouwen, infrastructuur en materialen, (2) losmaakbaarheid en flexibiliteit zodat aanpassing en hergebruik eenvoudiger worden, en (3) duurzame materiaalkeuzes, zoals biobased en hergebruikte bouwproducten waar passend. We gunnen op beste prijs-kwaliteit over de hele levensduur en borgen de uitvoering via duidelijke verificatie- en rapportageafspraken in contracten en opleverdossiers.

2.2 Circulaire openbare ruimte

In de openbare ruimte kiezen we voor circulair beheer en inrichting. Materialen en producten zoals bestrating, fietsbruggen, verkeersborden en straatmeubilair onderhouden we optimaal en hergebruiken we waar dat kan. Waar vervanging nodig is, passen we circulair ontwerp toe en kopen we circulair in, zodat materialen later opnieuw kunnen worden ingezet. We combineren dit met klimaatadaptatie, vergroening en een gezonde leefomgeving.

2.3 Ruimte voor innovatie en samenwerking

We geven bouwers, woningcorporaties en lokale ondernemers de ruimte om te vernieuwen. Door het faciliteren van circulair aanbesteden en samenwerking met onderwijs en kennisinstellingen maken we innovatie mogelijk en schaalbaar. Wij zorgen ervoor dat circulaire initiatieven zichtbaar worden. We werken samen met ondernemersverenigingen, organiseren inspiratiesessies en geven circulaire ondernemers een podium via lokale media en evenementen.

3. Stimuleren hergebruik van bouwproducten en -materialen

Waar sloop of vervanging in de bouw nodig is, benutten we dit als bron van herbruikbare producten en materialen. Bij sloopprojecten vragen we om een hergebruikscan of stoffeninventarisatie en helpen we partijen om vrijkomende materialen in te zetten in hetzelfde project of een volgend project. Waardevolle bouwelementen die niet direct kunnen worden hergebruikt, slaan we tijdelijk op, bijvoorbeeld op de gemeentewerf of via regionale opslag. Daarnaast ondersteunen we de ontwikkeling van en aansluiting op (data)materiaalbanken en materialenmarktplaatsen, lokaal én via landelijke netwerken. Zo maken we herbruikbare producten beter vindbaar, verbeteren we de schaalbaarheid van hergebruik en vergroten we de economische aantrekkelijkheid. Dit versterkt de leveringszekerheid door minder afhankelijk te worden van schaarse (import)grondstoffen.

5 speerpunten voor circulair bouwen in het akkoord

4. Bewust iets niet doen … levert de grootste duurzaamheidswinst!

Bij elk initiatief in de bouw vragen we ons eerst af of nieuwbouw of vervanging echt nodig is. We benutten en transformeren wat er al is, en bouwen of vervangen alleen wanneer dat aantoonbaar noodzakelijk is. Zo voorkomen we onnodig grondstoffengebruik en beperken we kosten.

4.1 We zorgen goed voor wat er al is

De grootste duurzaamheidswinst behalen we door goed onderhoud van bestaande gebouwen, wegen en bruggen. We verlengen de levensduur van onze bouw.

4.2 Renovatie waar dat kan, sloop waar het moet

De bestaande bouw is onze grootste grondstoffenvoorraad. Waar ingrepen nodig zijn, kiezen we daarom zoveel mogelijk voor renovatie en transformatie in plaats van totaalsloop. Leegstaande gebouwen krijgen een nieuwe functie en bestaande wijken, inclusief de infrastructuur, worden circulair en energiezuinig vernieuwd, met respect voor erfgoed en buurtidentiteit.

5. Maatschappelijke kansen met circulair bouwen

Circulair bouwen levert niet alleen milieuwinst op, maar ook directe voordelen voor inwoners. Door circulair te bouwen vergroten we kansen op werk en ontwikkeling, en versterken we betaalbaar en passend wonen. Daarom zetten we circulair bouwen nadrukkelijk in als maatschappelijke investering.

5.1 Werk en kansen voor iedereen

Circulair bouwen biedt nieuwe banen en leerwerkplekken in de bouwsector. We stimuleren lokale werkgelegenheid door mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt actief te betrekken bij circulaire bouw- en renovatieprojecten. Daarnaast verankeren we circulariteit in het onderwijs, zodat de nieuwe generatie de kennis en vaardigheden heeft om bij te dragen aan de circulaire economie. Dit vergroot de kansen op werk, vooral voor mensen in kwetsbare posities.

5.2 Betaalbaar en passend wonen

Circulair ontworpen woningen dragen bij aan betaalbaar wonen. Op korte termijn door toepassing van hergebruikte materialen en bouwelementen; op langere termijn doordat woningen eenvoudig aanpasbaar en repareerbaar zijn en onderdelen opnieuw kunnen worden ingezet. Zo beperken we kosten over de levensduur en werken we toe naar woonlastenneutraliteit. Door circulair bouwen gericht toe te passen, ook in de sociale woningbouw, maken we wonen betaalbaarder voor verschillende doelgroepen.

De rol van de gemeente

Het transitieteam Circulaire Bouweconomie nodigt iedereen van harte uit om één of meerdere van de vijf speerpunten te omarmen en zo bij te dragen aan een toekomstbestendige, circulaire leefomgeving. De volgende pagina biedt enkele links die de gemeente kan gebruiken voor de verdere uitwerking van de genoemde plannen en voornemens, met concrete maatregelen en instrumenten. De transitie naar een circulaire bouweconomie is een gezamenlijke opgave voor overheden, bedrijven en andere betrokkenen. Laten we samenwerken aan een duurzame toekomst, waarin we materialen efficiënt en slim inzetten.

SAMEN NAAR 100% CIRCULAIR

Circulair bouwen betekent meer dan hergebruik van materialen: het vraagt om een fundamentele verandering in denken en doen. Van ontwerp tot sloop, van ketens tot beleid. In de handreikingen en initiatieven hieronder staan praktische inzichten, voorbeelden en instrumenten die gemeenten en partners helpen om circulair bouwen concreet te maken.

Verdieping nodig? Zie onderstaande bronnen:

Buyer Groups Gebouwen - Inkoopstrategieën en voorbeeldteksten voor circulaire/biobased bouwprojecten (o.a. woningen, scholen, houtbouw, renovatie).

Buyer Groups GWW - Praktische inkoopaanpakken en tools voor circulaire infra (o.a. wegen, bruggen/viaducten, verkeersborden, CO_2-arm beton).

Het Doeboek Duurzame Infra - Concrete maatregelen en praktijkvoorbeelden uit hoofdstuk 4 t/m 6 (verhardingen, kunstwerken, riolering).

Cirkelstad Academie - Kennisplatform met whitepapers, tools, wet- en regelgeving, praktijkvoorbeelden en themadossiers, gebundeld zodat gemeenten en partners snel toepasbare kennis vinden.

De Circulaire Bouweconomie - Verzamelpagina met artikelen, handreikingen en publicaties rond circulair bouwen (doorlopend aangevuld).

Circulair | Provincie Zuid-Holland – Handige factsheets van de Provincie Zuid-Holland met informatie over circulair bouwen, specifiek gericht op gemeenten.

Leidse Ladder – Een waardevol instrument voor gemeenten om circulaire principes in aanbestedingen en gebiedsontwikkeling toe te passen.

Circulair slopen is niet duurder – Onderzoek naar verdienmodellen voor circulair slopen, in lijn met de Circulaire Deal Secundaire Bouwmaterialenketens. Uitgevoerd door Meijs Ingenieurs, met een businesscase voor circulair slopen in de provincie Noord-Holland.

Voor vragen of contact: kijk op onze pagina

Het Transitieteam
Circulaire Bouweconomie